

JULKISTEN HANKINTOJEN UUDISTUS

TIETOSIVU 7: Ympäristöä säästävät julkiset hankinnat

Uusien sääntöjen tavoitteena on edistää sitä, että ympäristönäkökohdat otetaan huomioon hankintamenettelyissä. Uusiin sääntöihin sisältyy yleislauseke, joka koskee muun muassa ympäristövaatimuksia, sekä säännöksiä ympäristömerkkien käytöstä, mahdollisuudesta ottaa ympäristötekijät huomioon koko tuotantoprosessissa ja elinkaarikustannusmallista.

Yleislauseke

- Yritysten on julkisten sopimusten täytäntöönpanossa noudatettava EU:n lainsäädännöstä, kansainvälisestä lainsäädännöstä ja kansallisista laeista johtuvia ympäristövelvoitteita.
- Jos yritys ei noudata näitä ympäristövelvoitteita, se voidaan **sulkea hankintamenettelyn ulkopuolelle**.
- Sopimusta ei voida myöntää parhaan tarjouksen tehneelle yritykselle, jos sen tarjous ei ole ympäristövelvoitteiden mukainen.
- Jos tarjouksen hinta vaikuttaa **poikkeuksellisen alhaiselta** kyseisiin rakennusurakoihin, tavaroihin tai palveluihin nähden, vaaditaan kustannuksista selvitys, ja tarjous on **hylättävä**, jos siinä ei oteta huomioon ympäristövelvoitteita.

Merkit

- Uusien sääntöjen mukaan hankintaviranomaiset voivat vaatia yrityksiltä tiettyä **sertifiointimerkkiä** tai -asiakirjaa, jolla todistetaan, että niiden tarjoama tuote täyttää vakiintuneet ja ennalta määrätyt laatuvaatimukset. Hankinnassa voidaan edellyttää esimerkiksi ympäristömerkkiä, jolla varmistetaan urakoiden, tavaroiden tai palvelujen tietyt ympäristöominaisuudet.
- Tiettyjen **ehtojen** on kuitenkin täytyttävä:
 - **Kaikkien merkin saamista koskevien vaatimusten on liityttävä kyseessä olevien urakoiden, tavaroiden tai palvelujen ominaisuuksiin.** Viranomaiset eivät voi edellyttää yritykseltä merkkiä, joka liittyy itse yrityksen ominaisuuksiin tai sen toimintaperiaatteisiin. Merkkiä koskevat vaatimukset voivat koskea ainoastaan urakoiden, tavaroiden tai palvelujen ominaisuuksia.
 - **Riippumattomat tahot** vahvistavat merkit avoimessa menettelyssä, johon kaikki sidosryhmät, kuten kansalliset viranomaiset, kuluttajat, valmistajat, vähittäiskaupan edustajat ja ympäristöjärjestöt, voivat osallistua.
 - Merkkien on perustuttava **objektiivisiin ja syrjimättömiin perusteisiin**, ja niiden on oltava **kaikkien asianomaisten osapuolten käytettävissä**.
 - Jos yrityksellä ei ole mahdollisuutta hankkia tiettyä merkkiä määräajassa, viranomaisten on hyväksyttävä **vastaavat merkit** tai **muut asianmukaiset todistuskeinot**.

Tuotantoprosessi

- Viranomaiset voivat ottaa huomioon **kaikki tuotanto-, suorittamis- tai kaupankäyntiprosessin tekijät** silloinkin, kun kyseiset tekijät eivät kuulu hankintoihin fyysisenä osana. Esimerkkejä:
 - Ostettavien tuotteiden tai palvelujen teknisissä kuvauksissa voidaan edellyttää, että tuotteiden valmistuksessa ei ole käytetty myrkyllisiä kemikaaleja tai että palvelujen suorittamisessa käytetään energiatehokkaita koneita.
 - Viranomaiset voivat myös päättää, että hankintasopimus tehdään nämä edellytykset parhaiten täyttävän tarjouksen perusteella. Hankinnoissa voidaan suosia myös reilun kaupan tuotteita.
 - Viranomaiset voivat ottaa hinta-laatusuhteen arvioinnissa huomioon ympäristönäkökohdat, esimerkiksi sen, onko kirjat painettu kierrätyspaperille tai kestävän puukaupan paperille.

Elinkaarikustannukset

- Uusissa säännöissä painotetaan elinkaarikustannusajattelua. Elinkaarikustannusten käsite sisältää **kaikki** rakennusurakoiden, tavaroiden tai palvelujen **elinkaaren aikaiset kustannukset**. Ne sisältävät sekä **sisäiset kustannukset** että **elinkaareen liittyvät ulkoiset ympäristökustannukset**:
 - Sisäisiä kustannuksia ovat tutkimus- ja kehittämiskustannukset, tuotantokustannukset, kuljetuskustannukset, energiankulutus ja huoltokustannukset sekä elinkaaren lopun kustannukset.
 - Ulkoisia kustannuksia ovat esimerkiksi kasvihuonekaasupäästöjen kustannukset, tuotteessa käytettyjen raaka-aineiden hankkimisen taikka itse tuotteen tai sen valmistuksen aiheuttamasta ympäristön pilaantumisesta johtuvat kustannukset.
- **Ulkoiset ympäristökustannukset** voidaan ottaa huomioon vain, jos niiden rahallinen arvo voidaan määrittää ja todentaa. Ellei elinkaarikustannusten laskemiseen ole olemassa EU:n yhteistä menetelmää, se voidaan määrittää kansallisella, alueellisella tai paikallisella tasolla. Laskentamenetelmän on kuitenkin oltava yleinen: sitä ei pidä laatia vain yhtä ainoaa hankintamenettelyä varten, sen on oltava objektiivinen eikä vaadittavien tietojen toimittaminen saa vaatia yrityksiltä kohtuuttomia ponnistuksia.